

**ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
ANTONIO SAGGIO**

της 23ης Σεπτεμβρίου 1999 *

1. Στην παρούσα υπόθεση, το Bundesgerichtshof (Γερμανία) υποβάλλει τρία προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 27, σημείο 1, της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, όπως έχει τροποποιηθεί με τη σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978, σχετικά με την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας¹ (στο εξής: Σύμβαση), καθώς και του άρθρου II του πρωτοκόλλου που αποτελεί παράρτημα της Συμβάσεως αυτής (στο εξής: πρωτόκολλο).

Τα ερωτήματα αφορούν κατ' ουσίαν την έννοια της «δημοσίας τάξεως του κράτους αναγνωρίσεως» στην οποία αναφέρεται το άρθρο 27, σημείο 1. Ζητείται από το Δικαστήριο να αποφανθεί, αφενός, αν το δικαστήριο του συμβαλλομένου κράτους μπορεί να μην αναγνωρίσει, για τον λόγο ότι είναι αντίθετη προς τη δημόσια τάξη, απόφαση δικαστηρίου άλλου συμβαλλομένου κράτους επί πολιτικής αγωγής που ασκήθηκε στο πλαίσιο ποινικής υποθέσεως, όταν το δεύτερο αυτό δικαστήριο έχει στηρίξει τη δικαιοδοσία του μόνο στην ιθαγένεια του θύματος και, αφετέρου, αν το πρώτο δικαστήριο μπορεί να μην αναγνωρίσει την αλλοδαπή απόφαση, όταν το δικαστήριο του κράτους προελεύσεως δεν επέτρεψε στον κατηγορούμενο να αμυνθεί

βάσει εθνικών ποινικών δικονομικών κανόνων που απαγορεύουν στον ερημοδικούντα κατηγορούμενο να προβάλλει την άμυνά του.

Η εθνική διαδικασία και τα προδικαστικά ερωτήματα

2. Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι, στις 9 Ιουλίου 1982, ο D. Krombach, γιατρός γερμανικής ιθαγένειας, έκανε μια ένεση «Kobalt-Ferrlecit» στη νεαρή Kalinka Bamberski, γαλλικής ιθαγένειας, που διέμενε στο σπίτι του, στο Lindau (Γερμανία), και ότι το κορίτσι απεβίωσε στην ίδια αυτή πόλη στις 10 Ιουλίου 1982. Τα περιστατικά αυτά αποτέλεσαν το αντικείμενο ποινικής διαδικασίας για ανθρωποκτονία, την οποία κίνησαν οι γερμανικές αρχές κατά του D. Krombach. Η διαδικασία αυτή, η οποία διήρκεσε αρκετά έτη, είχε ως κατάληξη την αναστολή της λόγω ελλείψεως αποδείξεων.

Ο A. Bamberski, πατέρας της Kalinka, υπέβαλε τότε μήνυση ενώπιον των γαλλικών αρχών κατά του D. Krombach, κατηγορώντας τον για τον θάνατο της κόρης του. Το 1993, ο D. Krombach παραπέμφθηκε ενώπιον του ορκωτού δικαστηρίου του Παρισιού για ανθρωποκτονία εκ προθέσεως. Ο A. Bamberski παρέστη ως πολιτικός ενάγων σ' αυτή τη διαδικασία. Στις 5 Ιουνίου 1993, το

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ιταλική.
1 — ΕΕ L 388, σ. 24.

κατηγορητήριο κοινοποιήθηκε στον D. - Krombach, στην κατοικία του στο Lindau, συγχρόνως με την πολιτική αγωγή. Το γαλλικό δικαστήριο εξέδωσε στη συνέχεια ένταλμα σύλληψης κατά του κατηγορουμένου προκειμένου να εξασφαλιστεί η παρουσία του κατά τη συζήτηση. Εν τούτοις, ο D. Krombach δεν εμφανίστηκε αυτοπροσώπως, αλλά εκπροσωπήθηκε από ένα Γάλλο και ένα Γερμανό δικηγόρο. Το ορκωτό δικαστήριο διαπίστωσε την απουσία του κατηγορουμένου και, κατά συνέπεια, απαγόρευσε στους δικηγόρους του να τον εκπροσωπήσουν και έκρινε τα απολογητικά υπομνήματα απαράδεκτα.

3. Με απόφαση της 9ης Μαρτίου 1995, το ορκωτό δικαστήριο καταδίκασε ερήμην τον D. Krombach σε κάθειρξη 15 ετών για εκ προθέσεως άσκηση βίας επί της κόρης του A. Bamberski, η οποία είχε ως επακόλουθο τον μη εκ προθέσεως θάνατό της. Με απόφαση της 13ης Μαρτίου 1995, το γαλλικό δικαστήριο υποχρέωσε επιπλέον τον D. Krombach να καταβάλει στον A. Bamberski το ποσό των 350 000 γαλλικών φράγκων (FRF), ήτοι 250 000 FRF ως αποζημίωση και 100 000 FRF για τα έξοδα της ποινικής δίωξης και αμοιβή δικηγόρου.

Ο D. Krombach άσκησε αναίρεση κατά των δύο αποφάσεων. Το Cour de cassation απέρριψε την αίτηση αναίρεσεως ως απαράδεκτη, καθόσον ασκήθηκε από ερημοδικήσαντα.

Ο D. Krombach άσκησε επίσης προσφυγή κατά της Γαλλικής Δημοκρατίας ενώπιον της

Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, προβάλλοντας ότι το γεγονός ότι δεν του επιτράπηκε να εκπροσωπηθεί ενώπιον του δικαστηρίου συνιστά προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας. Κατά τα φαινόμενα, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου δεν έχει επιληφθεί της προσφυγής αυτής.

4. Ο A. Bamberski ζήτησε από το αρμόδιο γερμανικό δικαστήριο, δηλαδή το Landgericht Kempten, να περιάψει τον εκτελεστήριο τύπο στην απόφαση που υποχρεώνει τον D. Krombach να τον αποζημιώσει. Το αίτημα αυτό έγινε δεκτό. Ο D. Krombach προσέφυγε ενώπιον του Oberlandesgericht κατά της αποφάσεως. Η σχετική αίτηση απορρίφθηκε. Ο D. Krombach προσέβαλε τότε ενώπιον του Bundesgerichtshof τη δεύτερη αυτή σε βάρος του απόφαση.

5. Le Bundesgerichtshof, κρίνοντας ότι η υπόθεση δημιουργεί αμφιβολίες ως προς την ερμηνεία διατάξεων της Συμβάσεως, υπέβαλε στο Δικαστήριο κατ' εφαρμογή του πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971 για την ερμηνεία από το Δικαστήριο της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις², και του άρθρου 2 του γερμανικού νόμου της 7ης Αυγούστου 1972, τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Είναι δυνατόν οι διατάξεις περί δικαιοδοσίας να εμπίπτουν στην έννοια της δημοσίας τάξεως του άρθρου 27, σημείο

2 — ΕΕ L 388, σ. 20.

1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών όταν το κράτος προελεύσεως έχει στηρίξει τη δικαιοδοσία του έναντι ατόμου το οποίο έχει την κατοικία του στο έδαφος άλλου συμβαλλομένου κράτους (άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως των Βρυξελλών) μόνο στην ιθαγένεια του θύματος (όπως στο άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως όσον αφορά τη Γαλλία);

Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα:

Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα:

3) Μπορεί το δικαστήριο του κράτους αναγνωρίσεως να λάβει υπόψη στο πλαίσιο της δημοσίας τάξεως, υπό την έννοια του άρθρου 27, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, ότι το δικαστήριο του κράτους προελεύσεως στηρίξε τη δικαιοδοσία του μόνο στην ιθαγένεια του θύματος (βλ. ανωτέρω πρώτο ερώτημα) και *επιπροσθέτως* δεν επέτρεψε στον εναγόμενο να εκπροσωπηθεί από δικηγόρο (βλ. ανωτέρω δεύτερο ερώτημα);»

Το νομικό πλαίσιο

2) Μπορεί το δικαστήριο του κράτους αναγνωρίσεως (άρθρο 31, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως), στο πλαίσιο της δημοσίας τάξεως υπό την έννοια του άρθρου 27, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, να λάβει υπόψη ότι το ποινικό δικαστήριο του κράτους προελεύσεως δεν επέτρεψε την υπεράσπιση του οφειλήτη από δικηγόρο κατά την εκδίκαση πολιτικής αγωγής στο πλαίσιο ποινικής δίκης (άρθρο II του Πρωτοκόλλου της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για την ερμηνεία της Συμβάσεως των Βρυξελλών), διότι ο εναγόμενος που έχει την κατοικία του σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος κατηγορείται για έγκλημα διαπραχθέν *εκ προθέσεως* και δεν εμφανίσθηκε αυτοπροσώπως;

Οι σχετικές διατάξεις της Συμβάσεως

6. Η Σύμβαση, σύμφωνα με το άρθρο 1, πρώτο εδάφιο, αυτής, «εφαρμόζεται επί αστικών και εμπορικών υποθέσεων, ανεξαρτήτως της φύσεως του δικαστηρίου». Η Σύμβαση περιέχει συγχρόνως τους κανόνες καθορισμού διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστικών αρχών των συμβαλλομένων κρατών (τίτλος II) και τις διατάξεις που διέπουν την αναγνώριση και εκτέλεση στο εξωτερικό των αποφάσεων αυτών των αρχών (τίτλος III).

7. Ο βασικός κανόνας αρχής, που διατυπώνεται στο άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, όσον αφορά τη διεθνή δικαιοδοσία, είναι ότι «τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος του συμβαλλόμενου κράτους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους αυτού, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους».

Η Σύμβαση αποκλείει ρητώς τη δυνατότητα προβολής κατά των προσώπων που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος άλλου συμβαλλόμενου κράτους των εθνικών κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας που ρητώς αναφέρονται στο άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο. Ως προς την Γαλλία, πρόκειται για τα άρθρα 14 και 15 του αστικού κώδικα.

Η Σύμβαση προβλέπει στη συνέχεια κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας για συγκεκριμένες αγωγές. Όσον αφορά τις αστικές αγωγές που ασκούνται στο πλαίσιο ποινικής δίξης, η Σύμβαση προβλέπει τη δικαιοδοσία του «δικαστηρίου που ασκείται η ποινική δίωξη, κατά το μέτρο που σύμφωνα με το δίκαιό του το δικαστήριο αυτό μπορεί να επιληφθεί της πολιτικής αγωγής» (άρθρο 5, σημείο 4).

8. Οι αποφάσεις δικαστηρίου κράτους μέλους αναγνωρίζονται στα υπόλοιπα συμβαλλόμενα κράτη «χωρίς ιδιαίτερη διαδικασία» (άρθρο 26, πρώτο εδάφιο). Οι αποφάσεις μπορούν να μην αναγνωρίζονται για έναν από τους λόγους που προβλέπονται ρητώς στα άρθρα 27 και 28 της Συμβάσεως.

Ειδικότερα, το άρθρο 27, σημείο 1, προβλέπει ότι οι «αποφάσεις δεν αναγνωρίζονται: 1. αν η αναγνώριση αντίκειται στη δημόσια τάξη του κράτους αναγνώρισεως».

Το άρθρο 28 προβλέπει στη συνέχεια ότι οι αποφάσεις δεν αναγνωρίζονται «αν έχουν παραβιασθεί οι διατάξεις των τμημάτων 3, 4 και 5 του τίτλου II, καθώς και στις περιπτώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 59» (πρώτο εδάφιο). Κατά τον έλεγχο αυτών των βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας, «η αρχή ενώπιον της οποίας ζητείται η αναγνώριση δεσμεύεται από τις πραγματικές διαπιστώσεις στις οποίες το δικαστήριο του κράτους προελεύσεως έχει θεμελιώσει τη διεθνή δικαιοδοσία του» (δεύτερο εδάφιο). Εκτός αυτού, «δεν ερευνάται η διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους προελεύσεως» και, ιδίως, «οι σχετικοί με τη διεθνή δικαιοδοσία κανόνες δεν αφορούν τη δημόσια τάξη υπό την έννοια του άρθρου 27, σημείο 1», της Συμβάσεως (τρίτο και τελευταίο εδάφιο).

Κατά το άρθρο 31: «Απόφαση που εκδόθηκε και είναι εκτελεστή σε συμβαλλόμενο κράτος εκτελείται σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος, αφού κηρυχθεί εκεί εκτελεστή, με αίτηση κάθε ενδιαφερομένου».

Κατά το άρθρο 34, δεύτερο εδάφιο, η «αίτηση [περί περιαφής του εκτελεστηρίου τύπου] μπορεί να απορριφθεί μόνο για έναν από τους λόγους που προβλέπονται στα άρθρα 27 και 28».

9. Το άρθρο II του πρωτοκόλλου ορίζει στη συνέχεια ότι: «Με την επιφύλαξη ευνοϊκότερων εθνικών διατάξεων, πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους σε συμβαλλόμενο κράτος και διώκονται για αδίκημα εξ αμελείας ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων άλλου συμβαλλόμενου κράτους, του οποίου δεν έχουν την ιθαγένεια, μπορούν να αναθέσουν την υπεράσπισή τους σε αρμόδια για το έργο αυτό πρόσωπα, ακόμη και αν δεν εμφανίζονται αυτοπροσώπως» (πρώτο εδάφιο) και ότι «το δικαστήριο μπορεί, ωστόσο, να διατάξει την αυτοπρόσωπη εμφάνιση σε περίπτωση μη εμφανίσεως ή απόφαση που εκδίδεται επί της πολιτικής αγωγής, χωρίς το εν λόγω πρόσωπο να είχε τη δυνατότητα να αμυνθεί, μπορεί να αναγνωριστεί ή να μην εκτελεσθεί στα άλλα συμβαλλόμενα κράτη» (δεύτερο εδάφιο).

Οι σχετικές εθνικές διατάξεις

10. Οι εν προκειμένω σχετικές διατάξεις είναι τόσο η διάταξη του του γαλλικού δικαίου βάσει της οποίας το Δικαστήριο κήρυξε αυτό αρμόδιο για να κρίνει το έγκλημα για το οποίο κατηγορήθηκε ο D. Krombach και, κατά συνέπεια, την πολιτική αγωγή που ασκήθηκε στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας όσο και η διάταξη, επίσης του γαλλικού δικαίου, βάσει της οποίας το ίδιο δικαστήριο δεν επέτρεψε την υπεράσπιση του κατηγορουμένου για τον λόγο ότι ερημοδίκησε.

Όσον αφορά τον πρώτο κανόνα, από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι το άρθρο 689-1 του κώδικα ποινικής δικονο-

μίας, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των υπό κρίση περιστατικών³, προέβλεπε ότι ο αλλοδαπός μπορεί να παραπεμφθεί ενώπιον των γαλλικών δικαστηρίων για έγκλημα διαπραχθέν, εκτός του εδάφους της Γαλλικής Δημοκρατίας, σε βάρος Γάλλων υπηκόων. Το περιεχόμενο αυτής της διατάξεως του κώδικα ποινικής δικονομίας είναι ανάλογο προς αυτό των άρθρων 14 και 15 του αστικού κώδικα. Ειδικότερα, το άρθρο 14 προβλέπει ότι: «Ο αλλοδαπός, ακόμη κι αν δεν κατοικεί στη Γαλλία, μπορεί να εναχθεί ενώπιον των γαλλικών δικαστηρίων για την εκτέλεση των υποχρεώσεων που έχει συνυμολογήσει στη Γαλλία με Γάλλο· μπορεί να εναχθεί ενώπιον των γαλλικών δικαστηρίων για τις υποχρεώσεις που έχει συνυμολογήσει στο εξωτερικό έναντι Γάλλων»⁴. Όπως ήδη υπομνήσθηκε, απαγορεύεται, σύμφωνα με το άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως, η επίκληση τέτοιων διατάξεων έναντι προσώπων που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος συμβαλλόμενου κράτους.

Όσον αφορά τους κανόνες περί ερημοδικίας, το άρθρο 630 του κώδικα ποινικής δικονομίας απαγορεύει στον ερημοδικούντα κατη-

3 — Κατά το άρθρο 689-1 του κώδικα ποινικής δικονομίας, όπως ίσχυε μέχρι την 1η Μαρτίου 1994: «Κάθε αλλοδαπός ο οποίος, εκτός του εδάφους της Γαλλικής Δημοκρατίας, ενοχοποιείται για έγκλημα, είτε ως αυτουργός, είτε ως συνεργός, μπορεί να διωχθεί και να δικασθεί βάσει των διατάξεων των γαλλικών νόμων, όταν το θύμα αυτού του εγκλήματος είναι γαλλικής ιθαγένειας». Το άρθρο αυτό, όπως ήδη ισχύει, έχει ως εξής: «Κατ' εφαρμογήν των διεθνών συμβάσεων που αναφέρονται στα ακόλουθα άρθρα [άρθρα 689-2 έως 689-7], μπορεί να διωχθεί και να δικασθεί από τα γαλλικά δικαστήρια, εφόσον βρίσκεται στη Γαλλία, κάθε πρόσωπο που ενοχοποιείται εκτός του εδάφους της Δημοκρατίας για μία από τις παραβάσεις που απαριθμούνται στα άρθρα αυτά». Το ισχύον άρθρο 689 αναγνωρίζει τη δικαιοδοσία του Γάλλου δικαστή για τις παραβάσεις που διαπράττονται εκτός του εθνικού εδάφους «σύμφωνα με τις διατάξεις του βιβλίου I του ποινικού κώδικα» το οποίο προβλέπει στο άρθρο 113-7 ότι το γαλλικό ποινικό δίκαιο έχει εφαρμογή και στις παραβάσεις που διαπράττονται εκτός του εθνικού εδάφους, όταν το θύμα έχει τη γαλλική ιθαγένεια κατά το χρονικό σημείο της διαπράξεως της παραβάσεως.

4 — Κατά το άρθρο 15: «Γάλλος μπορεί να εναχθεί ενώπιον γαλλικού δικαστηρίου για υποχρεώσεις που έχει συνυμολογήσει στο εξωτερικό, ακόμη και με αλλοδαπό».

γορούμενο να εκπροσωπείται από

κανόνα διεθνούς δικαιοδοσίας στον τομέα του ποινικού δικαίου με το ίδιο περιεχόμενο όπως του κανόνα που αφορά αστικές υποθέσεις ο οποίος (κατά το άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως) δεν μπορεί να έχει εφαρμογή έναντι υπηκόου συμβαλλομένου κράτους.

Επί της ουσίας

Το πρώτο προδικαστικό ερώτημα

11. Με το πρώτο προδικαστικό του ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν δικαστήριο συμβαλλομένου κράτους μπορεί να μην αναγνωρίσει, ως αντίθετη προς τη δημόσια τάξη του (βάσει του άρθρου 27, σημείο 1, της Συμβάσεως), απόφαση δικαστηρίου άλλου συμβαλλομένου κράτους επί πολιτικής αγωγής που έχει ασκηθεί στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας, όταν η διεθνής δικαιοδοσία του δεύτερου αυτού δικαστηρίου στηρίζεται μόνο στην ιθαγένεια του θύματος (άρθρο 689-1 του γαλλικού κώδικα ποινικής δικονομίας).

Το γερμανικό δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν μπορεί να θεωρηθεί αντίθετη προς τη δημόσια τάξη του κράτους αναγνώρισεως ή αναγνώριση ή εκτέλεση αλλοδαπής αποφάσεως που έχει εκδώσει γαλλικό δικαστήριο το οποίο, αφενός, κήρυξε αυτό αρμόδιο κατά παρέκκλιση από το άρθρο 2 της Συμβάσεως, βάσει μόνον της ιθαγένειας του θύματος, προκειμένου να κρίνει έγκλημα διαπραχθέν στο εξωτερικό από πρόσωπο που κατοικεί στο εξωτερικό και, αφετέρου, εφάρμοσε ένα

12. Επομένως, το πρόβλημα που τίθεται εν προκειμένω συνίσταται στη διευκρίνιση του ζητήματος αν η έννοια της δημοσίας τάξεως στην οποία αναφέρεται το άρθρο 27, σημείο 1, καλύπτει επίσης τους κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας του κράτους αναγνώρισεως.

13. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει συναφώς ότι μια διάταξη όπως αυτή του γαλλικού κώδικα ποινικής δικονομίας, η οποία «υποχρεώνει πρόσωπο που κατοικεί στη Γερμανία να υποβληθεί λόγω αξιόποινης πράξης που — φέρεται ότι — διαπράχθηκε στη Γερμανία, σε δίκη επί αγωγής αποζημιώσεως στη Γαλλία, επειδή το θύμα ήταν Γάλλος υπήκοος», είναι αντίθετη προς τη γερμανική δημόσια τάξη. Δεν υφίσταται αντίστοιχη διάταξη στο γερμανικό δίκαιο υπέρ των Γερμανών υπηκόων. Η αναγνώριση, στη γερμανική έννομη τάξη, αποφάσεως που εκδίδει ένα δικαστήριο βάσει ενός τέτοιου κανόνα διεθνούς δικαιοδοσίας θα συνεπαγόταν άνιση μεταχείριση σε βάρος των Γερμανών υπηκόων που δεν μπορούν να προσφύγουν ενώπιον γερμανικού δικαστηρίου όταν είναι θύματα παραβάσεων που έχουν διαπραχθεί στο εξωτερικό. Μια τέτοια δυσμενής διάκριση θα ήταν αντίθετη προς το άρθρο 3, παράγραφος 1, του Θεμελιώδους Νόμου.

5 — Κατά το άρθρο 630 του κώδικα ποινικής δικονομίας: «Κανένας κατηγορούμενος δεν μπορεί να εκπροσωπεί τον ερημοδικούντα κατηγορούμενο».

14. Προκειμένου να κριθεί το ζήτημα αν οι διαφορές μεταξύ των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας του κράτους προελεύσεως και των αντίστοιχων διατάξεων του κράτους αναγνωρίσεως συνιστούν προσβολή κανόνων δημοσίας τάξεως κατά την έννοια του άρθρου 27, σημείο 1, της Συμβάσεως, πρέπει να ληφθεί υπόψη το άρθρο 28 της Συμβάσεως.

Κατά το άρθρο αυτό, οι αποφάσεις δεν αναγνωρίζονται «αν έχουν παραβιασθεί οι διατάξεις των τμημάτων 3, 4 και 5 του τίτλου II καθώς και στις περιπτώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 59» (πρώτο εδάφιο). Κατά τον έλεγχο αυτών των βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας, «η αρχή ενώπιον της οποίας ζητείται η αναγνώριση δεσμεύεται από τις πραγματικές διαπιστώσεις στις οποίες το δικαστήριο του κράτους προελεύσεως έχει θεμελιώσει την διεθνή δικαιοδοσία του» (δεύτερο εδάφιο). Εκτός αυτού, «δεν ερευνάται η διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους προελεύσεως» και, ιδίως, «οι σχετικοί με τη διεθνή δικαιοδοσία κανόνες δεν αφορούν τη δημόσια τάξη υπό την έννοια του άρθρου 27, σημείο 1,» της Συμβάσεως (τρίτο και τελευταίο εδάφιο).

Ο κανόνας είναι σαφής: όχι μόνον το δικαστήριο δεν μπορεί να εμποδίσει την αναγνώριση αποφάσεως για τον λόγο ότι τα κριτήρια για τη διεθνή δικαιοδοσία του αλλοδαπού δικαστηρίου διαφέρουν από αυτά που προβλέπονται στο εσωτερικό δίκαιο, αλλά δεν μπορεί ούτε καν να ελέγξει αυτά τα κριτήρια, με μόνη εξαίρεση την περίπτωση παραβάσεως των κανόνων της Συμβάσεως που αφορούν τη διεθνή δικαιοδοσία σε υποθέσεις ασφαλίσεων, σε πωλήσεις με τμηματική καταβολή του τιμήματος ή σε δάνεια με σταδιακή εξόφληση, καθώς και στην αποκλειστική «αποκλειστική» διεθνή δικαιοδοσία (τμήματα 3, 4 και 5, του τίτλου

II), όπως και την ειδική περίπτωση του άρθρου 59⁶. Πρόκειται για διατάξεις που περιέχουν επιτακτικούς κανόνες για τον καθορισμό των ειδικών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας και της αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων των συμβαλλομένων κρατών. Ειδικότερα, και όσον αφορά το εξεταζόμενο ερώτημα, αποκλείεται ο έλεγχος του τηρήσεως του γενικού κανόνα διεθνούς δικαιοδοσίας στο οποίο αναφέρεται το άρθρο 2 και ο έλεγχος της απαγορεύσεως εφαρμογής των υπερμέτρων εθνικών κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας που προβλέπεται στο άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως.

Επιπλέον, το άρθρο 28 απαγορεύει ρητώς, στο δεύτερο εδάφιο του, οι διαφορές μεταξύ των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας του κράτους προελεύσεως και των αντίστοιχων διατάξεων του κράτους αναγνωρίσεως να μπορούν να θεωρηθούν αντίθετες προς τη δημόσια τάξη του δεύτερου αυτού κράτους.

15. Στην έκθεση Jenard επί της Συμβάσεως⁷, το άρθρο 28 σχολιάζεται ως εξής:

«Οι πολύ αυστηροί κανόνες δικαιοδοσίας που προβλέπονται στον τίτλο II και οι εγγυήσεις που παρέχει στον ερμηδικούντα ενα-

6 — Κατά το άρθρο 59 αυτής, η Σύμβαση «δεν εμποδίζει συμβαλλόμενο κράτος να αναλάβει έναντι τρίτου κράτους, δυνάμει συμβάσεως αναγνωρίσεως και εκτελέσεως αποφάσεων, την υποχρέωση να μην αναγνωρίζει απόφαση που έχει εκδοθεί σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος κατά εναντιμένου που είχε κατοικία ή συνήθη διαμονή στο έδαφος του τρίτου κράτους, εφόσον, σε περίπτωση που προβλέπεται στο άρθρο 4, η απόφαση στηρίχθηκε αποκλειστικά σε βάση δικαιοδοσίας προβλεπόμενης στο άρθρο 3, δεύτερη παράγραφος. Υπενθυμίζω ότι η μεταβατική διάταξη του άρθρου 54, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως επίσης προβλέπει δυνατότητα ελέγχου των ιδίων αυτής κανόνων ως προς την διεθνή δικαιοδοσία. Η διάταξη αυτή ορίζει ότι: «αποφάσεις [...] που εκδίδονται μετά την έναρξη ισχύος της [...] Συμβάσεως [...] κατόπιν αγωγής που έχει ασκηθεί πριν από την ημερομηνία αυτή, αναγνωρίζονται και εκτελούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του τίτλου III, αν οι εφαρμοσθέντες κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας είναι σύμφωνοι ή με τις διατάξεις του τίτλου II ή με σύμβαση που, κατά την ημερομηνία ασκήσεως εισαγωγής, ίσχυε μεταξύ του κράτους προελεύσεως και του κράτους αναγνωρίσεως ή εκτελέσεως».

7 — JO 1979, C 59, σ. 1, συγκεκρωμένα σ. 46.

γόμενο το άρθρο 20 επιτρέπουν να μην απαιτεί πλέον το δικαστήριο ενώπιον του οποίου ζητείται για αναγνώριση ή εκτέλεση την έρευνα της δικαιοδοσίας του δικαστηρίου εκδόσεως της αποφάσεως.

Η έλλειψη αναψηλαφήσεως της υποθέσεως συνεπάγεται πλήρη εμπιστοσύνη στο δικαστήριο του κράτους εκδόσεως της αποφάσεως· η εμπιστοσύνη αυτή όσον αφορά το βάσιμο της δικαστικής αποφάσεως πρέπει φυσιολογικά να εκτείνεται και στην εφαρμογή των κανόνων δικαιοδοσίας της Συμβάσεως από το δικαστήριο. Η έλλειψη έρευνας της δικαιοδοσίας του δικαστηρίου εκδόσεως της αποφάσεως αποσκοπεί να αποτρέψει, στη διαδικασία εκδόσεως *exequatur*, νέα συζήτηση για την ενδεχόμενη παραγνώριση των κανόνων αυτών.

(...)

Η τελευταία παράγραφος του άρθρου 28 καθορίζει ποιοι κανόνες δικαιοδοσίας δεν αφορούν τη δημόσια τάξη που προβλέπεται στο άρθρο 27, δηλαδή απαγορεύεται η έρευνα, με προσφυγή στη δημόσια τάξη, της δικαιοδοσίας του δικαστηρίου εκδόσεως αποφάσεως. Η επακριβής αυτή αναφορά εκφράζει και πάλι τη μέριμνα της Επιτροπής να περιορίσει, όσο είναι δυνατόν, την έννοια της δημοσίας τάξεως.»

Στην ίδια αυτή έκθεση, όσον αφορά ειδικότερα την έννοια της δημόσιας τάξεως στην οποία αναφέρεται το άρθρο 27, σημείο 1, εκτίθεται ότι «η δημόσια τάξη δεν μπορεί ιδίως να προβληθεί για άρνηση αναγνωρί-

σεως αποφάσεως που εκδίδεται από δικαστήριο συμβαλλομένου κράτους το οποίο στηρίζει τη δικαιοδοσία του, ως προς τον εναγόμενο που κατοικεί εκτός της Κοινότητας, σε διάταξη του εσωτερικού δικαίου του, όπως οι διατάξεις που αναφέρονται στο άρθρο 3, παράγραφος 2 (άρθρο 14 του γαλλικού αστικού κώδικα)».

16. Από τα σχόλια αυτά θα μπορούσε να συναχθεί ότι είναι δυνατόν να θεωρηθεί ως αντίθετη προς τη δημόσια τάξη η αναγνώριση αποφάσεως που εκδίδεται από δικαστήριο που έχει στηρίζει τη δικαιοδοσία του έναντι προσώπων που κατοικούν εκτός της Κοινότητας σε εθνικό κανόνα η εφαρμογή του οποίου απαγορεύεται σύμφωνα με το άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως. Μια τέτοια ερμηνεία του άρθρου 28 θα έπρεπε να γίνει δεκτή υπό την έννοια ότι το άρθρο αυτό περιλαμβάνει εν πάση περιπτώσει, μεταξύ των εξαιρέσεων από την απαγόρευση ελέγχου των εθνικών κανόνων δικαιοδοσίας, τους κανόνες που αφορούν την παράβαση των γενικών κανόνων δικαιοδοσίας στους οποίους αναφέρονται τα άρθρα 2 και 3 της Συμβάσεως.

Αντιθέτως, νομίζω ότι η διατύπωση αυτού του άρθρου μάς ωθεί να σκεφθούμε ότι η γενική αρχή είναι η απαγόρευση ελέγχου των κανόνων που αφορούν τη διεθνή δικαιοδοσία του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση, αυτό δε προκειμένου να καταστεί δυνατή η κυκλοφορία των δικαστικών αποφάσεων στη μεγαλύτερη δυνατή έκταση. Κατά συνέπεια, οι εξαιρέσεις από αυτόν τον κανόνα (που διατυπώνονται ειδικότερα στο άρθρο 28, πρώτο εδάφιο) πρέπει να ερμηνεύονται στενά, με την προφανή συνέπεια ότι δεν μπορούν να αφορούν περιπτώσεις που δεν προβλέπονται ρητώς από τη Σύμβαση. Πράγματι, το να γίνει δεκτό ότι το

δικαστήριο του κράτους αναγνωρίσεως μπορεί να ασκεί τον έλεγχό του επί των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας που εφαρμόζει το δικαστήριο του κράτους από το οποίο προέρχεται η αίτηση, με βάση το κριτήριο της τηρήσεως της δημοσίας τάξεως, θα ισοδυναμούσε με το να καταστεί άνευ περιεχομένου η γενική απαγόρευση που διατυπώνεται στο άρθρο 28, δεύτερο εδάφιο.

κήρυξε αυτό αρμόδιο βάσει κανόνων ποινικής δικονομίας αναλόγου περιεχομένου προς αυτούς των άρθρων 14 και 15 του αστικού κώδικα.

17. Από τις προηγούμενες παρατηρήσεις προκύπτει ότι, όσον αφορά την αναγνώριση και την εκτέλεση, το δικαστήριο του συμβαλλομένου κράτους δεν μπορεί να θεωρεί ως αντίθετη προς την εθνική δημόσια τάξη την αναγνώριση αλλοδαπής αποφάσεως για τον λόγο ότι το δικαστήριο άλλου συμβαλλομένου κράτους έχει θεμελιώσει τη διεθνή δικαιοδοσία του σε κανόνα διαφορετικό από αυτούς του κράτους αναγνωρίσεως. Αυτό ισχύει ακόμη και όταν έχει στηριχθεί σε κανόνα με περιεχόμενο ανάλογο προς αυτό των άρθρων 14 και 15 του γαλλικού αστικού κώδικα. Πράγματι, μολονότι αληθεύει ότι το άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, απαγορεύει την εφαρμογή αυτών των διατάξεων σε διαδικασίες που έχουν κινηθεί κατά προσώπων που έχουν την κατοικία τους σε συμβαλλόμενο κράτος, το άρθρο αυτό δεν περιλαμβάνεται μεταξύ των εξαιρέσεων από τον γενικό κανόνα που απαγορεύει στο δικαστήριο της αναγνωρίσεως να ελέγχει την τήρησή τους, αυτό δε διότι το άρθρο 28 αφορά μόνον τις εξαιρέσεις που αφορούν παράβαση των άρθρων 7 έως 16 του τίτλου II της Συμβάσεως.

Κατά μείζονα λόγο πρέπει, κατ' εμέ, να αποκλειστεί οποιαδήποτε δυνατότητα να θεωρηθεί ως αντίθετη προς τη δημόσια τάξη η αναγνώριση αστικής αποφάσεως — όπως η εν προκειμένω στην κύρια δίκη — που έχει εκδοθεί από το ποινικό δικαστήριο που

18. Προσθέτω ότι εν προκειμένω το γαλλικό ποινικό δικαστήριο συνήγαγε τη δικαιοδοσία του ως προς το αίτημα αποζημιώσεως από τη διεθνή δικαιοδοσία του επί της ποινικής αγωγής. Άρα, προέβη σε ορθή εφαρμογή του άρθρου 5, σημείο 4, της Συμβάσεως. Επομένως, πέραν της ανωτέρω αναλύσεως ως προς τη δυνατότητα του γερμανικού δικαστηρίου να θεωρήσει ότι υφίσταται παράβαση των εσωτερικών κανόνων δημοσίας τάξεως, δεν υπήρξε εν προκειμένω ούτε παράβαση, εκ μέρους του γαλλικού δικαστηρίου, των κανόνων της Συμβάσεως για τη διεθνή δικαιοδοσία.

19. Ενόψει όλων αυτών των σκέψεων, θεωρώ ότι στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί απάντηση ότι, κατά το άρθρο 28 της Συμβάσεως, οι διατάξεις που αφορούν τη διεθνή δικαιοδοσία δεν αποτελούν μέρος των αρχών δημοσίας τάξεως στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 27, σημείο 1, της Συμβάσεως και ότι, κατά συνέπεια, δικαστήριο συμβαλλομένου κράτους δεν μπορεί να θεωρήσει αντίθετη προς τους δικούς του κανόνες δημοσίας τάξεως την αναγνώριση — και επομένως την εκτέλεση — αποφάσεως, όταν το δικαστήριο του κράτους προελεύσεως έκρινε την πολιτική αγωγή που ασκήθηκε στο πλαίσιο ποινικής δίκης κατά κατηγορουμένου/εναγομένου που έχει την κατοικία του στο εξωτερικό στηρίζοντας τη δικαιοδοσία του αποκλειστικά στην ιθαγένεια του θύματος.

Δεύτερο προδικαστικό ερώτημα

20. Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν μπορεί να θεωρηθεί ως αντίθετη προς την εσωτερική δημόσια τάξη κατά την έννοια του άρθρου 27, σημείο 1, της Συμβάσεως (στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 34, δεύτερο εδάφιο, της ίδιας αυτής Συμβάσεως) η εκτέλεση αποφάσεως που έχει εκδοθεί στο πλαίσιο ποινικής δίκης όπου δεν επιτράπηκε στους εκπροσώπους του κατηγορουμένου να τον υπερασπίσουν για τον λόγο ότι δικαζόταν ερήμην, καθώς και αν το άρθρο II του πρωτοκόλλου που αφορά το δικαίωμα να τύχουν υπερασπίσεως πρόσωπα που διώκονται για έγκλημα εξ αμελείας και τα οποία δεν εμφανίζονται αυτοπροσώπως είναι εν προκειμένω λυσιτελές.

21. Το αιτούν δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το ορκωτό δικαστήριο του Παρισιού δεν επέτρεψε να παραστούν οι εκπρόσωποι του D. Krombach βάσει του άρθρου 630-1 του γαλλικού κώδικα ποινικής δικονομίας, κατά το οποίο κανείς συνήγορος δεν μπορεί να παρασταθεί για τον ερημοδικούντα κατηγορούμενο. Με την καταδικαστική του απόφαση, το ορκωτό δικαστήριο έκρινε τον κατηγορούμενο ένοχο, χωρίς να ακούσει τους συνηγόρους του και καθόρισε το ποσό της ικανοποιήσεως της ηθικής βλάβης αποκλειστικά βάσει των αιτημάτων του A. Bamberski, πολιτικού ενάγοντος.

Κατά το αιτούν δικαστήριο, οι γαλλικοί δικονομικοί κανόνες που απαγορεύουν την παράσταση συνηγόρου για τον ερημοδικούντα κατηγορούμενο είναι αντίθετοι προς τις αρχές που διέπουν την ερήμην διαδικασία στο γερμανικό δίκαιο. Στη γερμανική έννομη τάξη, η παράσταση συνηγόρου για τον ερημοδικούντα κατηγορούμενο συνιστά θεμελιώδες δικαίωμα που αποτελεί την έκφραση του γενικότερου δικαιώματος της άμυνας. Κατ' εφαρμογήν, ακριβώς, αυτής της αρχής,

ο μη εμφανιζόμενος διάδικος σε αστική δίκη μπορεί πάντοτε να εκπροσωπείται από δικηγόρο, πράγμα που εξαλείφει την ιδιότητά του ως ερημοδικούντος. Παράλληλα, στην ποινική δίκη, ο ερημοδικών κατηγορούμενος μπορεί πάντοτε να επικουρείται από δικηγόρο. Σε ορισμένες εξαιρετικές περιπτώσεις, μπορεί μάλιστα να τύχει των υπηρεσιών δικηγόρου διοριζομένου αυτεπαγγέλτως. Το δικαίωμα του ερημοδικούντος κατηγορουμένου να εκπροσωπείται από συνήγορο προβλέπεται επίσης όσον αφορά την ενδεχόμενη άσκηση πολιτικής αγωγής και τη διατύπωση στα πλαίσια της ποινικής δίκης αιτημάτων αποζημιώσεως, διότι οι πολιτικές αγωγές που ασκούνται στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας διέπονται από τους κανόνες της ποινικής δικονομίας.

22. Κατά τη γνώμη μου, δεν χωρεί καμία αμφιβολία ότι υπάρχει, εν προκειμένω, διαφορά μεταξύ των δύο εθνικών συστημάτων, ούτε δε ότι η διαφορά αυτή αφορά την άσκηση του δικαιώματος άμυνας του κατηγορουμένου/εναγομένου. Η αναγνώριση, από το αιτούν δικαστήριο, της γαλλικής αποφάσεως με την οποία καταδικάστηκε ο D. Krombach συνιστά επομένως παράβαση των γερμανικών κανόνων που αφορούν τα δικαιώματα άμυνας και, κατά συνέπεια, παραβίαση θεμελιώδους αρχής.

Το πρόβλημα που τίθεται στην παρούσα υπόθεση είναι αν η διαφορά αυτή μπορεί να δικαιολογήσει άρνηση εκτελέσεως της αποφάσεως (βάσει των διατάξεων του άρθρου 27 σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 34 της Συμβάσεως) για τον λόγον ότι η εκτέλεση θα αντέβαινε στις δημοσίας τάξεως αρχές του γερμανικού δικαίου και αν, εν πάση περιπτώσει, το άρθρο II του πρωτοκόλλου έχει εν προκειμένω εφαρμογή.

Η έννοια της δημοσίας τάξεως του κράτους αναγνωρίσεως

23. Όπως και το πρώτο, το δεύτερο ερώτημα αφορά τον ορισμό της έννοιας «δημόσια τάξη του κράτους αναγνωρίσεως» κατά την έννοια του άρθρου 27, σημείο 1, της Συμβάσεως, δηλαδή αυτού του λόγου αρνήσεως αναγνωρίσεως αλλοδαπής δικαστικής αποφάσεως λόγω της αντιθέσεως του διατακτικού της αποφάσεως αυτής προς τους κανόνες δημοσίας τάξεως της έννομης τάξεως εντός της οποίας η απόφαση θα πρέπει να παραγάγει τα αποτελέσματά της. Σε αντίθεση προς το πρώτο ερώτημα — το οποίο αφορά την αντίθεση που υφίσταται μεταξύ των κανόνων περί της διεθνούς δικαιοδοσίας του κράτους προελεύσεως και αυτών του κράτους αναγνωρίσεως —, το δεύτερο ερώτημα αφορά τη λυσιτέλεια, ως προς την επίκληση αυτού του λόγου αρνήσεως, των διαφορών μεταξύ των δικονομικών κανόνων που αφορούν την άσκηση του δικαιώματος άμυνας του ερημοδικούντος κατηγορουμένου: με άλλα λόγια, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν είναι δυνατόν να απορριφθεί η αίτηση εκτελέσεως αποφάσεως που εντάσσεται στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας για τον λόγο ότι απαγορεύθηκε στον κατηγορούμενο να εκπροσωπηθεί από τους συνηγόρους του.

24. Το ερώτημα αυτό έχει επομένως ως αντικείμενο την ίδια την έννοια της δημοσίας τάξεως κατά το άρθρο 27, σημείο 1, της Συμβάσεως. Όμως, ενόψει του ότι η Σύμβαση αναφέρεται ρητά στην *εθνική* δημόσια τάξη του κράτους αναγνωρίσεως, πρέπει κατ' αρχάς να καθοριστεί κατά πόσον ο κοινοτικός δικαστής μπορεί να προβεί στην ερμηνεία αυτής της εννοίας. Κατά τη γνώμη μου, το προδικαστικό ερώτημα του οποίου επιλαμβάνεται το Δικαστήριο βάσει του πρωτοκόλλου για την ερμηνεία της Συμβάσεως δεν μπορεί — με εξαίρεση τα εκτεθέντα ως προς τον χαρακτήρα ως διατάξεων δημοσίας

τάξεως των κανόνων περί δικαιοδοσίας που ρητώς αποκλείονται με το άρθρο 8 της ίδιας της Συμβάσεως — να αφορά την εξακρίβωση των κανόνων οι οποίοι πρέπει να αναγνωρισθεί ότι έχουν τον χαρακτήρα αρχών διεθνούς δημοσίας τάξεως του κράτους, δηλαδή των θεμελιωδών αρχών που διέπουν τη λειτουργία των δικαστικών αρχών της έννομης τάξεώς του⁸. Πράγματι, κατά γενικό κανόνα, εναπόκειται στον εθνικό δικαστή, και όχι στον κοινοτικό δικαστή, να εξακριβώσει τις διατάξεις του εσωτερικού δικαίου που έχουν τον χαρακτήρα αρχών «δημοσίας τάξεως» στην εθνική έννομη τάξη⁹. Θεωρώ, συντασσόμενος ως προς το σημείο αυτό με την άποψη που υποστήριξε η Επιτροπή, ότι ο κοινοτικός δικαστής δεν έχει εξουσία να προβεί σε μια τέτοια εκτίμηση παρά μόνον όταν ο κανόνας δημοσίας τάξεως του κράτους αναγνωρίσεως μπορεί να συνδεθεί με πηγή κοινοτικού δικαίου: πράγματι, σε μια τέτοια περίπτωση, το ζήτημα αφορά κατ' ουσίαν ένα κανόνα του κοινοτικού δικαίου.

25. Το ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου αφορά την σύγκρουση μεταξύ των εθνικών δικονομικών κανόνων και μιας θεμελιώδους αρχής που καθιερώνει το δίκαιο του κράτους αναγνωρίσεως. Επομένως, δεν αφορά την αναγνώριση του χαρακτήρα διατάξεων εσωτερικού δικαίου ως διατάξεων δημοσίας τάξεως, αλλά τον καθορισμό των ορίων εντός των οποίων το εθνικό δικαστήριο από το οποίο ζητείται η εκτέλεση αλλοδαπής

⁸ — Βλ. συναφώς, τις προτάσεις της 22ας Ιουνίου 1999 στην υπόθεση C-38/98, Renault, απόφαση της 16ης Μαΐου 2000, Συλλογή 1999, σ. I-3123, σ. I-3125, ιδίως στα σημεία 57 έως 67, όπου ο γενικός εισαγγελέας εκθέτει ότι η έννοια της «δημοσίας τάξεως» περιλαμβάνει μόνο θεμελιώδεις αρχές και, κατά συνέπεια, πεπλανημένη ερμηνεία του δικαίου από το πρώτο δικαστήριο δεν επιτρέπει να θεωρηθεί ως αντίθεση προς τη δημόσια τάξη (βάσει του άρθρου 27, σημείο 1) η αναγνώριση αλλοδαπής αποφάσεως.

⁹ — Επομένως, συμμερίζομαι την άποψη που διατύπωσε συναφώς ο γενικός εισαγγελέας στις προτάσεις της 9ης Ιουλίου 1987 στην υπόθεση 145/86, Hoffmann (Συλλογή 1988, σ. 645, συγκεχυμένα σ. 654), σημεία 16 και 17, δηλαδή ότι «εναπόκειται ασφαλώς στα εθνικά δικαστήρια να καθορίζουν το περιεχόμενο της δημοσίας τάξεως».

αποφάσεις μπορεί να απορρίψει την αίτηση στηριζόμενο στον λόγο αρνήσεως που περιέχει το άρθρο 27, σημείο 1, της Συμβάσεως.

Για να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, πρέπει να ληφθεί ως βάση η έκθεση Jenard. Στην έκθεση αυτή εκτίθεται ότι η Σύμβαση «αποσκοπεί, κατά το μέτρο του δυνατού, να διευκολύνει την ελεύθερη κυκλοφορία των δικαστικών αποφάσεων και πρέπει να ερμηνεύεται με ανάλογο πνεύμα» και ότι ακριβώς υπό το φως αυτού του στόχου πραγματοποιήθηκε, μεταξύ άλλων, «μείωση των λόγων που μπορούν να προβληθούν κατά της αναγνώρισης και εκτελέσεως των δικαστικών αποφάσεων». Όσον αφορά τη δημόσια τάξη, η έκθεση τονίζει στη συνέχεια ότι η διατύπωση της ρήτρας της δημοσίας τάξεως διευκρινίζει ότι «υπάρχει λόγος αρνήσεως σε περίπτωση που η αλλοδαπή απόφαση, όχι αυτή καθαυτή αλλά η αναγνώρισή της, είναι αντίθετη με τη δημόσια τάξη». Κατά συνέπεια, «δεν ανήκει στις αρμοδιότητες του επιλαμβανομένου δικαστηρίου να κρίνει αν συμβιβάζεται η αλλοδαπή απόφαση με τη δημόσια τάξη της χώρας του, γεγονός που μπορεί να θεωρηθεί άσκηση κριτικής της δικαστικής αυτής αποφάσεως, αλλά έργο του επιλαμβανομένου δικαστηρίου είναι να ερευνήσει αν η αναγνώριση της σχετικής αποφάσεως θίγει τη δημόσια τάξη του». Όπως εξέθεσε το Δικαστήριο στην απόφαση Hoffmann το 1988¹⁰, από τα χωρία αυτά προκύπτει ότι η ρήτρα της δημοσίας τάξεως πρέπει να ερμηνεύεται στενά.

26. Με το δεύτερο προδικαστικό του ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν είναι δυνατόν να θεωρηθεί αντίθετη προς τη (διεθνή) δημόσια τάξη του κράτους αναγνώρισεως η εκτέλεση αποφάσεως που έχει εκδοθεί σε ποινική δίκη κατά την οποία δεν επιτράπηκε στους συνηγόρους του κατηγορουμένου να παρασταθούν για τον λόγο ότι ο κατηγορούμενος δικαζόταν ερήμην. Όμως, ενόψει του χαρακτήρα του άρθρου 27, σημείο 1, ως διατάξεως που αποτελεί εξαίρεση, πρέπει να αποκλεισθεί η δυνατότητα του δικαστηρίου του κράτους αναγνώρισεως, στο πλαίσιο της αναγνώρισεως ή της εκτελέσεως της αλλοδαπής αποφάσεως, να προβεί σε έλεγχο των δικονομικών κανόνων του κράτους προελεύσεως και της αντιστοιχίας τους προς αυτούς του κράτους αναγνώρισεως, ούτε δε και της ορθότητας της εφαρμογής τους εκ μέρους του δικαστή που εξέδωσε την απόφαση. Μια τέτοια εξέταση θα αντέβαινε πράγματι προς τους σκοπούς της Συμβάσεως που συνίστανται ακριβώς στο να διασφαλίζεται η πλήρης κυκλοφορία των δικαστικών αποφάσεων και να γίνεται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις δεκτή η δυνατότητα αρνήσεως αποδοχής της αιτήσεως αναγνώρισεως των αποφάσεων αυτών. Επιπλέον, αυτό θα αντέβαινε προς τον κύριο σκοπό της ενιαίας διαδικασίας αναγνώρισεως και εκτελέσεως που προβλέπει η Σύμβαση, ο οποίος συνίσταται στην αποτροπή των ενδεχομένων του δικαστηρίου του κράτους αναγνώρισεως να προβεί σε νέα εξέταση της αγωγής που ασκήθηκε στο κράτος προελεύσεως¹¹.

27. Εντούτοις, μολονότι αποκλείεται ο έλεγχος των δικονομικών κανόνων του κράτους προελεύσεως και της ορθότητας της εφαρμογής τους, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, όταν

10 — Προπαρατεθείσα απόφαση. Το Δικαστήριο εξέθεσε ειδικότερα στη σκέψη 21 ότι «στο σύστημα της Συμβάσεως, η προσφυγή στη ρήτρα της δημοσίας τάξεως, η οποία πρέπει να γίνεται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις [(...) έκθεση επί της Συμβάσεως (...)], αποκλείεται, εν πάση περιπτώσει, όταν, όπως στην παρούσα υπόθεση, το πρόβλημα που τίθεται είναι το ασυμβίβαστο αλλοδαπής αποφάσεως με εθνική απόφαση, το οποίο πρέπει να επιλυθεί βάσει της ειδικής διατάξεως του άρθρου 27, σημείο 3, που ρυθμίζει την περίπτωση κατά την οποία η αλλοδαπή απόφαση είναι ασυμβίβαστη με απόφαση που εκδόθηκε μεταξύ των ιδίων διαδίκων στο κράτος αναγνώρισεως».

11 — Υπενθυμίζω συναφώς ότι κατά το άρθρο 29 της Συμβάσεως: «Αποκλείεται η επί της ουσίας αναθεώρηση της αλλοδαπής αποφάσεως».

υφίστανται εξαιρετικές περιπτώσεις προσβολής των θεμελιωδών δικαιωμάτων των διαδίκων που αναγνωρίζονται και διασφαλίζονται στο κράτος της αναγνώρισεως, ο δικαστής μπορεί να κρίνει ότι η αναγνώριση ή η εκτέλεση της αλλοδαπής αποφάσεως συνιστά παράβαση εθνικών κανόνων δημοσίας τάξεως. Για να ασκεί συναφώς επιρροή η παραβίαση, θα πρέπει εν πάση περιπτώσει να είναι σοβαρή και πρόδηλη. Πράγματι, ο έλεγχος όλων των περιουσιμών, ακόμη και ασήμαντων, στην άσκηση των δικαιωμάτων των διαδίκων θα ισοδυναμούσε με κρίση όλης της εθνικής διαδικασίας του κράτους στο οποίο εκδόθηκε η απόφαση της οποίας ζητείται η αναγνώριση και η εκτέλεση.

Ο αποκλεισμός της δυνατότητας αυτής θα σήμαινε ότι θυσιάζεται χάριν του καθήκοντος διασφάλισης της ελεύθερης κυκλοφορίας των δικαστικών αποφάσεων η εθνική προστασία από σοβαρές προσβολές των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Όμως, κατά τη γνώμη μου, από τη Σύμβαση δεν προκύπτει ότι ένα τέτοιο καθήκον, που υπέχουν οι ίδιες αυτές αρχές, υπερισχύει της τηρήσεως των θεμελιωδών αρχών της εθνικής δημοσίας τάξεως. Αντιθέτως, οι περιπτώσεις αρνήσεως που προβλέπονται στο άρθρο 27 μπορούν όλες να θεωρηθούν ότι ανάγονται σε δικαιώματα των διαδίκων μη περιουσιακής ιδίως φύσεως, που η Σύμβαση προστατεύει ειδικά προβλέποντας ότι υπερισχύουν του δικαιώματος για την αναγνώριση και την εκτέλεση της αλλοδαπής αποφάσεως. Ειδικότερα, το άρθρο 27, σημείο 2, αφορά το δικαίωμα άμυνας του ερημοδικήσαντος εναγομένου, το σημείο 3 τα αποτελέσματα επί των υποκειμένων δικαίου από αποφάσεις που εξέδωσε δικαστήριο και, τέλος, το σημείο 4 τις υποκειμενικές καταστάσεις που έχουν σχέση με την προσωπική κατάσταση και την ικανότητα των φυσικών προσώπων, τις περιουσιακές σχέσεις των συζύγων ή τις

κληρονομικές σχέσεις (τομείς που ρητώς εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της Συμβάσεως κατά το άρθρο 1, πρώτο εδάφιο, αυτής).

Δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί, όπως πράττει η Επιτροπή, ότι η ύπαρξη ενός ειδικού κανόνα, όπως το άρθρο 27, σημείο 2, περί του δικαιώματος άμυνας του ερημοδικούντος εναγομένου, που αφορά ενδεχόμενη παρατυπία της επιδόσεως του εισαγωγικού εγγράφου της δίκης, αποκλείει το να ασκούν επιρροή άλλες περιπτώσεις προσβολής αυτού ή άλλων δικαιωμάτων των διαδίκων. Αντιθέτως, όπως παρατήρησα αμέσως προηγουμένως, η διάταξη αυτή επιβεβαιώνει ότι σε κάθε περίπτωση πρέπει να διασφαλίζεται η πλήρης δικαστική προστασία των δικαιωμάτων άμυνας ωσαύτως κατά το στάδιο της εκτελέσεως και της αναγνωρίσεως των αλλοδαπών αποφάσεων.

28. Στη διαφορά της κύριας δίκης, ο οφειλέτης, δηλαδή ο D. Krombach, επικαλείται την προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, η οποία συνίσταται στο γεγονός ότι δεν του επιτράπηκε, βάσει του κανόνα της γαλλικής ποινικής δικονομίας που απαγορεύει στον ερημοδικούντα κατηγορούμενο να εκπροσωπηθεί από συνήγορο, να αμυνθεί στη δίκη ενώπιον των γαλλικών αρχών. Το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι το δικαίωμα της άμυνας συνιστά θεμελιώδες δικαίωμα που αναγνωρίζεται από την ευρωπαϊκή σύμβαση

για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου θεμελιωδών ελευθεριών¹² και ότι αναγνωρίζεται ρητώς από το γερμανικό σύνταγμα. Συνάγω, συναφώς, ότι η αναγνώριση της γαλλικής αποφάσεως θα συνιστούσε παραβίαση υπέρτερης αρχής του δικαίου.

Υπό τις περιστάσεις αυτές, θεωρώ, υπό το φως όλων των ανωτέρω παρατηρήσεων, ότι λόγω του θεμελιώδους χαρακτήρα του δικαιώματος άμυνας, που επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι το δικαίωμα αυτό αναγνωρίζεται επίσης από την ευρωπαϊκή σύμβαση περί προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, και δεδομένου επιπλέον ότι, εν προκειμένω, η προσβολή αυτού του δικαιώματος είναι ιδιαίτερα σοβαρή, διότι ο κατηγορούμενος εξέφρασε την θέλησή του να αμυνθεί και το δικαστήριο του κράτους προελεύσεως, τηρώντας ως προς το σημείο αυτό τους εσωτερικούς δικονομικούς κανόνες, δεν έκανε δεκτό αυτό το αίτημα, το δικαστήριο του κράτους αναγνωρίσεως οφείλει εν πάση περιπτώσει να διασφαλίσει

την πλήρη δικαστική προστασία του δικαιώματος άμυνας. Κατά συνέπεια, το δικαστήριο αυτό μπορεί να απορρίψει την αίτηση εκτελέσεως της αποφάσεως, εφόσον απαγορεύθηκε στον ερημοδικήσαντα κατηγορούμενο να αμυνθεί. Με άλλα λόγια, η αναγνώριση μιας τέτοιας αποφάσεως μπορεί να συνιστά παράβαση των κανόνων δημοσίας τάξεως κατά την έννοια του άρθρου 27, σημείο 1, της Συμβάσεως.

Η δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου II του πρωτοκόλλου

29. Κατά το άρθρο II, πρώτο εδάφιο, του πρωτοκόλλου: «Με την επιφύλαξη ευνοϊκότερων εθνικών διατάξεων, πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους σε συμβαλλόμενο κράτος και διώκονται για αδίκημα εξ αμελείας ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων άλλου συμβαλλομένου κράτους, του οποίου δεν έχουν την ιθαγένεια, μπορούν να αναθέσουν την υπεράσπισή του σε αρμόδια για το έργο αυτό πρόσωπα, ακόμη και αν δεν εμφανίζονται αυτοπροσώπως». Επομένως, με τη διάταξη, η Σύμβαση αναγνωρίζει στα υποκείμενα δικαίου που έχουν την κατοικία τους σε συμβαλλόμενο κράτος το δικαίωμα να εκπροσωπηθούν ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων άλλου συμβαλλομένου κράτους, ακόμη και αν το δικαίωμα αυτό δεν αναγνωρίζεται στο δεύτερο κράτος.

Στη συνέχεια, στο άρθρο II, δεύτερο εδάφιο, ορίζεται ότι: «Το δικαστήριο μπορεί, ωστόσο, να διατάξει την αυτοπρόσωπη εμφάνιση· σε περίπτωση μη εμφανίσεως η απόφαση που εκδίδεται επί της πολιτικής αγωγής, χωρίς το εν λόγω πρόσωπο να έχει τη δυνατότητα να αμυνθεί, μπορεί να μην αναγνωρισθεί ή να μην εκτελεσθεί στα άλλα συμβαλλόμενα κράτη». Κατά συνέπεια, στα κράτη όπου απαγορεύεται στους απόντες κατηγορουμένους να αμυνθούν, τα δικαστήρια μπορούν να μην παρεκκλίνουν από τους εσωτε-

12 — Υπενθυμίζω ότι, με την απόφασή του της 26ης Οκτωβρίου 1993, στην υπόθεση 39/1992/384/362, *Poirimol* κατά Γαλλίας, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε αντίθετη προς το άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 3γ, της ευρωπαϊκής συμβάσεως για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών την επιβληθείσα σε ερημοδικήσαντα κατηγορούμενο απαγόρευση να αμυνθεί στη δίκη που είχε κινήσει κατ' αυτού. Το Δικαστήριο εξέθεσε μεταξύ άλλων ότι: «Μολονότι όχι απόλυτο, το δικαίωμα κάθε κατηγορούμενου να αμυνθεί αποτελεσματικά μέσω συνήγορου, εν ανάγκη διοριζομένου αντιπροσώπου, περιλαμβάνεται μεταξύ των θεμελιωδών στοιχείων της δίκαιης δίκης. Ο κατηγορούμενος δεν χάνει το ευεργέτημα αυτό από το γεγονός και μόνον της απουσίας του κατά τη συζήτηση. Η εμφάνιση του κατηγορούμενου έχει κεφαλαιώδη σημασία λόγω τόσο του δικαιώματός του να ακουστεί όσο και από την ανάγκη ελέγχου της ακρίβειας των ισχυρισμών του και της αντιπαραθέσεώς του με τους ισχυρισμούς του θύματος, του οποίου πρέπει να προστατευθούν τα συμφέροντα, καθώς και των μαρτύρων. Κατά συνέπεια, ο νομοθέτης οφείλει να έχει τη δυνατότητα να αποθαρρύνει τις αδικαιολόγητες απουσίες. Εν προκειμένω, παρέλκει εντούτοις η κρίση ως προς το ζήτημα αν επιτρέπεται κατ' αρχήν η επιβολή κυρώσεως για τις απουσίες αυτές μέσω παρεκκλίσεως από το δικαίωμα εκπροσωπήσεως από συνήγορο, διότι εν πάση περιπτώσει η στέρηση αυτού του δικαιώματος αποδεδεικνύεται δυσανάλογη υπό τις περιστάσεις της υποθέσεως: στήριξε τον *Poirimol*, ο οποίος δεν μπόρεσε παραδεκτά να ασκήσει ανακατή ερημοδουσία κατά της αποφάσεως του *cour d'appel*, από τη μόνη δυνατότητα που είχε να διατυπώσει τους ισχυρισμούς του σε δεύτερο βαθμό επί του βασίμιου της κατηγορίας τόσο από πραγματικής όσο και από νομικής απόψεως» — ελευθέριη μετάφραση — (σκέψεις 34 και 35). Βλ. με το ίδιο πνεύμα, τις αποφάσεις της 23ης Αυγούστου 1994, στην υπόθεση 27/1993/422/501, *Pelodosh* κατά Κύπρου, και της 21ης Ιανουαρίου 1999, στην υπόθεση 26103/95, *Van Geysegem* κατά Βελγίου.

ρικούς δικονομικούς κανόνες και επομένως να διατάξουν την αυτοπρόσωπη εμφάνιση και να μην επιτρέψουν την άμυνα του ατόμου κατηγορουμένου. *Πάντως*, η απόφαση με την οποία περατώνεται η διαδικασία αυτή μπορεί να μην αναγνωριστεί ούτε να εκτελεστεί στα άλλα συμβαλλόμενα κράτη.

30. Η διάταξη αυτή είναι ακριβώς αποτέλεσμα των διαφορών που υφίστανται μεταξύ των εν προκειμένω κανόνων των διαφορών εθνικών εννόμων τάξεων. Παρέχει μια συμβιβαστική λύση μόνο για τα εγκλήματα εξ αμελείας και επομένως αφήνει χωρίς λύση τις συγκρούσεις που θα μπορούσαν να ανακύψουν στην περίπτωση κατά την οποία, σε μια δίκη που αφορά έγκλημα εκ προθέσεως, δεν επιτρέπεται στους εκπροσώπους του ατόμου κατηγορουμένου να τον υπερασπίσουν.

Με την απόφαση Rinkau¹³, το Δικαστήριο, από το οποίο ζητήθηκε να αποφανθεί επί της εννοίας της εξ αμελείας παραβάσεως στην οποία αναφέρεται το άρθρο II του πρωτοκόλλου, εξέθεσε ότι η έννοια αυτή καλύπτει την παράβαση «ο νομικός ορισμός της οποίας δεν απαιτεί, ρητώς ή λόγω της φύσεως της οριζόμενης πράξεως, δόλο του κατηγορουμένου να προβεί στην αξιόποινη ενέργεια ή παράλειψη». Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα αυτό λαμβάνοντας ως αφετηρία το υποθετικό δεδομένο ότι η έννοια του «εγκλήματος εξ αμελείας» είναι έννοια «αυτόνομη, η οποία πρέπει να προσδιοριστεί λαμβανομένων υπόψη, αφενός μεν, των αντικειμενικών σκοπών και του συστήματος της Συμβάσεως». Όμως, τονίζει το Δικαστήριο, «όσον αφορά τους αντικειμενικούς σκοπούς της Συμβάσεως» στην έκθεση για τη Σύμβαση εκτίθεται ότι η Επιτροπή θέλησε «στην έννοια του εγκλήματος

εξ αμελείας» να «διαλαμβάνονται αξιόποινες πράξεις που τελούν σε συνάφεια με οδικά ατυχήματα». Επιπροσθέτως, κατά το Δικαστήριο — και αυτό αποτελεί ασφαλώς το καίριο στοιχείο — «το γεγονός ότι, περιορίζοντας το δικαίωμα που αναγνωρίζεται σε εκείνους που διέπραξαν ορισμένες αξιόποινες πράξεις να τύχουν υπερασπίσεως χωρίς αυτοπρόσωπη εμφάνιση, η Σύμβαση επιδιώκει, προφανώς, να αποκλείσει του ευεργετήματος της υπερασπίσεως χωρίς αυτοπρόσωπη εμφάνιση στα πρόσωπα που δίδονται για αξιόποινες πράξεις η σοβαρότητα των οποίων δικαιολογεί αυτόν τον αποκλεισμό». Πράγματι, στην πλειονότητα των κρατών μελών, γίνεται διάκριση μεταξύ εγκλημάτων εκ προθέσεως και εγκλημάτων εξ αμελείας τα οποία και είναι «κατά γενικό κανόνα, λιγότερο σοβαρά και (...) καλύπτουν την πλειονότητα των αξιόποινων πράξεων που συνδέονται με τροχαία ατυχήματα, πράξεις που οφείλονται τις πιο πολλές φορές σε απροσεχία, αμέλεια ή απλώς σε πραγματική παράβαση κανόνα δικαίου».

Αν το άρθρο αυτό ερμηνευόταν κατά τρόπο ώστε να υπήγοντο στο πεδίο του εφαρμογής τα εγκλήματα εκ προθέσεως, όπως η άσκηση βίας που επέφερε τον θάνατο, χωρίς να υφίστατο πρόθεση προς τούτο, για την οποία καταδικάστηκε ο D. Krombach, με παραδοχή επομένως του ότι το γερμανικό δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί να εκτελέσει τη γαλλική απόφαση βάσει του άρθρου II, δεύτερο εδάφιο, του πρωτοκόλλου, αυτό θα ισοδυναμούσε με μεταστροφή της νομολογίας και επομένως με επανεξέταση των λόγων για τους οποίους το άρθρο II του πρωτοκόλλου ερμηνεύεται στενά.

Θεωρώ, αντιθέτως, ότι πρέπει να τύχει πλήρους επιδοκμασίας η απόφαση Rinkau. Πράγματι, όπως παρατήρησε το Δικαστήριο,

13 — Απόφαση της 26ης Μαΐου 1981, 157/80 (Συλλογή 1981, σ. 1391, ιδίως στις σελίδες 12 έως 16).

τα συμβαλλόμενα κράτη, έχοντας συνείδηση των διαφορών που υφίστανται μεταξύ των εθνικών δικονομικών κανόνων όσον αφορά το δικαίωμα των ερημοδικούντων εναγομένων να εκπροσωπούνται από συνηγόρους, αποφάσισαν να καταστήσουν ενιαία τη διαδικασία μόνο για τα εξ αμελείας εγκλήματα, ιδίως δε γι' αυτά που συνιστούν τροχαία ατυχήματα. Αποδέχθηκαν τη δυνατότητα παρεκκλίσεως από την ενιαία αυτή διαδικασία, αφήνοντας στη συνέχεια στα δικαστήρια των κρατών, από τα οποία ζητείται η αναγνώριση, την ευχέρεια να μην αναγνωρίζουν απόφαση που έχει εκδοθεί κατά παρέκκλιση από τον ενιαίο κανόνα. Επομένως, τα κράτη εκουσίως απέκλεισαν τα εκ προθέσεως εγκλήματα από το πεδίο εφαρμογής του εν λόγω άρθρου.

31. Πάντως, όπως ορθώς παρατηρεί η Γερμανική Κυβέρνηση, το γεγονός ότι το πρωτόκολλο δεν προβλέπει «ενιαία διαδικασία» για την άσκηση του δικαιώματος άμυνας των προσώπων που κατηγορούνται για εγκλήματα εκ προθέσεως δεν αποκλείει η απαγόρευση που αντιτάσσουν τα δικαστήρια ενός κράτους το αίτημα ερημοδικούντος κατηγορουμένου να αμυνθεί μέσω των εκπροσώπων του να μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει σημασία για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 27, σημείο 1, της Συμβάσεως. Πράγματι, μολονότι αληθεύει ότι το άρθρο II του πρωτοκόλλου προβλέπει στο δεύτερο εδάφιο του τη δυνατότητα μη αναγνώρισεως αποφάσεων που έχουν εκδοθεί κατά παρέκκλιση από το πρώτο εδάφιο, αυτό ουδώς μπορεί να επηρεάσει τη δυνατότητα εφαρμογής του λόγου αρνήσεως που ορίζεται στο άρθρο 27, σημείο 1, της Συμβάσεως, σε περίπτωση προσβολής του δικαιώματος της άμυνας του κατηγορουμένου για εγκλήματα εκ προθέσεως.

Αντιθέτως, αυτό επιβεβαιώνει την προεκτεθείσα ερμηνεία του άρθρου 27, σημείο 1, καθόσον με αυτό αποδίδεται ειδική σημασία στο δικαίωμα άμυνας του ερημοδικούντος κατηγορουμένου και στη δυνατότητα μη αναγνώρισεως ή μη εκτελέσεως αλλοδαπών αποφάσεων σε περίπτωση προσβολής αυτού του δικαιώματος.

32. Υπό το φως αυτών των παρατηρήσεων, θεωρώ ότι στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, βάσει των άρθρων 34 και 27, σημείο 1, της Συμβάσεως, μπορεί να θεωρηθεί ως αντίθετη προς τη δημόσια τάξη του κράτους αναγνώρισεως η εκτέλεση αποφάσεως επί αστικής υποθέσεως περί αποζημιώσεως για τη ζημία που προκλήθηκε από εκ προθέσεως έγκλημα, όταν το δικαστήριο του κράτους στο οποίο διεξήχθη η ποινική δίκη δεν παρέσχε στον οφειλέτη τη δυνατότητα να εκπροσωπηθεί από δικηγόρο για να αμυνθεί κατά του πολιτικού ενάγοντος για τον λόγο ότι ο κατηγορούμενος, που είχε την κατοικία του σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος και που κατηγορείται για εκ προθέσεως έγκλημα, δεν παρέστη αυτοπροσώπως.

Το τρίτο προδικαστικό ερώτημα

33. Με το τρίτο προδικαστικό του ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν είναι δυνατόν, σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στα δύο πρώτα ερωτήματα, να θεωρηθεί ως αντίθετη προς τη δημόσια τάξη του κράτους αναγνώρισεως η εκτέλεση αποφάσεως που

έχει εκδοθεί από δικαστήριο το οποίο στήριξε τη διεθνή δικαιοδοσία του σε υπερβολικούς κανόνες και αρνήθηκε στον κατηγορούμενο/εναγόμενο το δικαίωμα να αμυνθεί για τον λόγο ότι ερημοδίκησε.

Κατέληξα στο συμπέρασμα, απαντώντας στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, ότι η απόρριψη αιτήσεως εκτελέσεως αλλοδαπής αποφάσεως που έχει εκδοθεί κατά παραβίαση του δικαιώματος της άμυνας του ερημοδικήσαντος κατηγορουμένου μπορεί να θεωρηθεί ότι επιτρέπεται, βάσει των διατάξεων του άρθρου 27, σημείο 1, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 34

της Συμβάσεως. Κατά συνέπεια, παρέλκει η απάντηση στο τρίτο ερώτημα.

Εν πάση περιπτώσει, θεωρώ ότι η συνδρομή των δύο περιστάσεων που αναφέρονται στα δύο πρώτα ερωτήματα είναι αλυσιτελής ως προς το ζήτημα της ενδεχόμενης συγκρούσεως με τους εσωτερικούς κανόνες δημοσίας τάξεως. Πράγματι, η παράβαση των κανόνων δημοσίας τάξεως δεν κρίνεται με γνώμονα την *έκταση* των διαφορών που υφίστανται μεταξύ της έννομης τάξεως του κράτους προελεύσεως και αυτής του κράτους αναγνωρίσεως, αλλά μόνο σε συνάρτηση με τη φύση των κανόνων του κράτους αναγνωρίσεως και τη σοβαρότητα της παραβάσεώς τους.

Πρόταση

34. Υπό το φως των προηγούμενων παρατηρήσεων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που του υπέβαλε το Bundesgerichtshof ως εξής:

« 1) Το άρθρο 27, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 34, δεύτερο εδάφιο, έχει την έννοια ότι η εκτέλεση αποφάσεως δεν μπορεί να θεωρηθεί αντίθετη προς τη δημόσια τάξη του κράτους αναγνωρίσεως για τον λόγο ότι το δικαστήριο του κράτους προελεύσεως έκρινε την πολιτική

αγωγή που ασκήθηκε στο πλαίσιο ποινικής δίκης κατά κατηγορουμένου/εναγομένου που έχει την κατοικία του στο εξωτερικό στηρίζοντας τη δικαιοδοσία του αποκλειστικά στην ιθαγένεια του θύματος.

- 2) Επιπλέον, η ίδια αυτή διάταξη έχει την έννοια ότι μπορεί να θεωρηθεί αντίθετη προς τη δημόσια τάξη του κράτους αναγνώρισεως, στην οποία αναφέρεται το άρθρο 27, σημείο 1, της Συμβάσεως, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 34, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως, η εκτέλεση αποφάσεως επί αστικής υποθέσεως περί αποζημιώσεως για τη ζημία που προκλήθηκε από εκ προθέσεως έγκλημα, όταν το δικαστήριο του κράτους στο οποίο διεξήχθη η ποινική δίκη δεν παρέσχε στον οφειλέτη τη δυνατότητα να εκπροσωπηθεί από δικηγόρο για να αμυνθεί κατά του πολιτικού ενάγοντος για τον λόγο ότι ο κατηγορούμενος, που είχε την κατοικία του σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος και που κατηγορείται για εκ προθέσεως έγκλημα, δεν παρέστη αυτοπροσώπως.»